

Temat 5

Księgi liturgiczne

Księgi liturgiczne Kościoła katolickiego to dokumenty zawierające teksty i przepisy odnoszące się do obrzędów Kościoła, zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską.

W księgach liturgicznych zawarte są też objaśnienia dotyczące poszczególnych obrzędów, zwane **rubrykami** (nazwa pochodzi od czerwonego koloru, którym te objaśnienia są pisane; tekst podstawowy jest w kolorze czarnym, tzw. **nigryki**). Każda księga posiada również **wprowadzenie**.

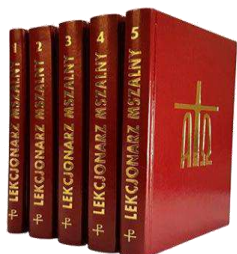
Księgi liturgiczne używane dawniej w liturgii:

- antyfonarz – zbiór śpiewów liturgicznych,
- epistolarium – zbiór perykop uszeregowanych według kalendarza liturgicznego,
- graduał – śpiewy mszalne chorału gregoriańskiego,
- kancjonał – zbiór śpiewów liturgicznych,
- martyrologium – dzieje męczenników,
- pasjonał – opis męki Chrystusa Pana,
- psalterz – zbiór psalmów,
- sakramentarz – dawna nazwa księgi mszału.

Obecnie stosowane księgi liturgiczne:

Liturgia godzin		<p>Zawiera teksty i przepisy dotyczące publicznych modlitw kościoła. Inna nazwa liturgii godzin to brewiarz. Sięga ona czasów starożytnych, kiedy we wspólnocie chrześcijańskiej spotykano się kilka razy w ciągu dnia na modlitwie. Obecnie składa się z 4 tomów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • I tom na okres adwentu i Narodzenia Pańskiego, • II tom na okres wielkiego postu i Wielkanocy, • III tom na okres zwykły (tygodnie od 1. do 17.), • IV tom na okres zwykły (tygodnie od 18. do 34.).
Mszał Rzymski		<p>Mszał Rzymski (łac. <i>Missale Romanum</i>) to najważniejsza księga liturgiczna w Kościele katolickim obrządku rzymskiego, zawierająca teksty stałych i zmiennych części Mszy świętej. Mszał zawiera wskazówki potrzebne do sprawowania Najświętszej Ofiary oraz dotyczące szczególnych celebracji związanych z poszczególnymi obrzędami roku liturgicznego.</p>

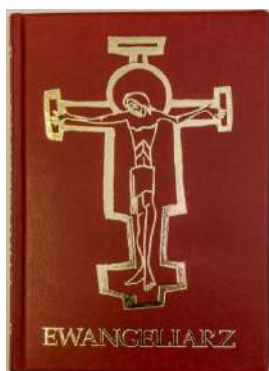
Lekcjonarz

Księga liturgiczna zawierająca czytania biblijne na poszczególne dni roku liturgicznego. Lekcjonarz jako osobną księgę liturgiczną wprowadzono po Soborze Watykańskim II. Przedtem czytania umieszczone były razem z innymi tekstami liturgicznymi w Mszały. Lekcjonarz dzieli się na tomy:

- **tom I** na okres adwentu i Narodzenia Pańskiego,
- **tom II** na okres wielkiego postu i wielkanocny,
- **tom III** na okres zwykły (tygodnie od 1. do 11.),
- **tom IV** na okres zwykły (tygodnie od 12. do 23.),
- **tom V** na okres zwykły (tygodnie od 24. do 34.),
- **tom VI** na Msze św. o świętych (uroczystości, święta i wspomnienia, Msze o NMP) oraz na Msze na poświęcenie kościoła,
- **tom VII** na Msze św. obrzędowe (przy udzielaniu sakramentów), w różnych potrzebach, wotywnie,
- **tom VIII** na Msze św. za zmarłych (pogrzebowe).

Ewangeliarz

Księga liturgiczna zawierająca zbiór Ewangelii na każdą niedzielę roku oraz na wszystkie uroczystości i święta.

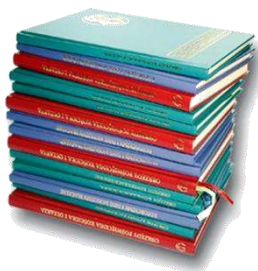
Jest jedyną księgą liturgiczną, którą można uroczystie wnieść w czasie procesji na wejście. Przypomina nam, że Jezus jest Słowem Wcielonym.

Pontyfikał

Pontyfikał zawiera modlitwy i przepisy dotyczące obrzędów sprawowanych przez biskupa. Pontyfikał dzielimy na:

- *Obrzędy bierzmowania,*
- *Obrzędy święceń biskupa, diakona i prezbiterów,*
- *Ustanowienie lektorów, akolitów, przyjęcie kandydatów do diakonatu i prezbiteratu,*
- *Obrzędy konsekracji dziewic,*
- *Obrzędy profesji zakonnej,*
- *Obrzęd błogosławienia opata i ksieni,*
- *Obrzęd błogosławienia olejów,*
- *Obrzęd poświęcenia kościoła i ołtarza,*
- *Obrzęd koronacji wizerunku Najświętszej Maryi Panny.*

Księga liturgiczna zawierająca modlitwy, przepisy dotyczące czynności ceremonii i obrzędów odprawianych przez prezbiterów. Zawiera zbiór obrzędów związanych z sakramentami i sakramentaliami. Z racji praktycznych podzielony jest na tomy:

- *Obrzędy chrztu dzieci,*
- *Obrzędy wtajemniczenia chrześcijańskiego dorosłych,*
- *Komunia Święta i kult Tajemnicy Eucharystii poza Mszą Świętą,*
- *Obrzędy pokuty,*
- *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo,*
- *Obrzędy sakramentu małżeństwa,*
- *Obrzędy błogosławieństw. Tom 1: błogosławieństwa dot. osób, budynków i wielorakiej działalności chrześcijan,*
- *Obrzędy błogosławieństw. Tom 2: błogosławieństwa sprzętów liturgicznych i przedmiotów kultu publicznego; błogosławieństwo przedmiotów wyrażających pobożność ludu chrześcijańskiego,*
- *Egzorcyzmy i inne modlitwy błagalne,*
- *Obrzędy pogrzebu.*

UWAGA

Rubrycela, czyli kalendarz liturgiczny dla danej diecezji, publikowany zazwyczaj jako rocznik (według okresów roku liturgicznego rozpoczynający się od adwentu), zawierający szczegółowe opisy obchodów w roku liturgicznym nie jest księgą liturgiczną!

Wydawany jest z polecenia ordynariusza (biskupa miejscowego) i zawiera porządek sprawowania Mszy św. i Liturgii Godzin w danej diecezji.

Lekcjonarz mszalny

Lekcjonarz jest obok Mszału najważniejszą księgą w liturgii. To w nim zawarte jest słowo Boże, które ma być odczytane danego dnia w czasie Eucharystii. Pod koniec 2015 roku ukazało się najnowsze wydanie lekcjonarzy, oparte na najnowszym tłumaczeniu Pisma Świętego.

Każdy lekcjonarz zawiera na początku dekrety, zatwierdzające jego użycie w Liturgii. Następnie odnajdziemy w nim tabelę świąt ruchomych na najbliższe lata, z której od-

czytamy datę Wielkanocy i wszystkich świąt od niej zależnych. W tomie I znajduje się *Wprowadzenie teologiczno-pastoralne*. Następnie są teksty właściwe czytań mszalnych, zawsze rozpoczynające się od niedzieli.

Czytania niedzielne występują w cyklu A, B i C. Zależne jest to od autora Ewangelii, która jest czytana w daną niedzielę. W roku A w niedziele czytane są fragmenty Ewangelii według św. Mateusza, w roku B według św. Marka, a w roku C według św. Łukasza. Ewangelia według św. Jana występuje we wszystkich trzech cyklach.

W dni powszednie czytania zostały podzielone na rok I i rok II. Dla każdego z nich jednak Ewangelia jest wspólna. Rok I wypada zawsze w kalendarzowym roku nieparzystym, a rok II w roku parzystym.

Lekcjonarz jako księga liturgiczna musi być otaczany należnym szacunkiem. Nie można go zatem w zakrystii kłaść gdziekolwiek i używać do czegokolwiek innego, niż proklamowanie słowa Bożego i ewentualnie przygotowanie się do tego. Warto też pamiętać, że lektionarz nie jest ewangeliarzem, w związku z tym nie może być uroczyście wnoszony w czasie procesji na wejście.

Kiedy otwieramy lektionarz na konkretnym dniu, nie wszystko co jest tam napisane, należy odczytywać. Słowa „PIERWSZE CZYTANIE” oraz sigła z Pisma Świętego (np. J1 2, 12-18) zawsze są podawane czerwoną czcionką, natomiast tytuł (np. *rozdzierajcie wasze serca, a nie szaty*) napisany jest kursywą. I tych fragmentów nie odczytujemy podczas liturgii.

Może się zdarzyć, że w lektionarzu podano dwa „Pierwsze czytania” i pomiędzy nimi umieszczono słowo „albo”. Taka sytuacja ma miejsce m.in. w Uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego, kiedy do wyboru są dwa „Drugie Czytania” – jedno z listu św. Pawła do Koryntian, a drugie do Kolosan. Wybór zawsze należy do głoszącego homilię i to jemu należy zadać pytanie, które z tych czytań wybrać. Podobnie należy zareagować, gdy występuje formuła „Pierwsze czytanie dłuższe” i „Pierwsze czytanie krótsze”. Wybór ponownie należy do homilisty.

Ważne! Do ambony podchodzimy w momencie, kiedy wypowiemy „Amen” po kolekcie. To jest czas, kiedy wszyscy siadają. Wtedy można spokojnie podejść do ambony, ustawić lektionarz i mikrofon. Kiedy umilknie szum wśród wiernych, warto spojrzeć się w ich kierunku i gdy ich wzrok spotka się z naszym, wtedy można rozpocząć czytanie.

W liturgii ważną zasadą jest, aby żadna czynność liturgiczna nie nachodziła na inną. Ma to zastosowanie tak w Liturgii słowa (np. przejście do ambony po kolekcie), jak i w Liturgii eucharystycznej (np. rozkładanie darów na ołtarzu po modlitwie powszechnej).